

Innledning

Denne læreboken gir en introduksjon til et utvalg av filosofiske teorier, modeller og begreper. Utvalget er gjort ut fra ulike hensyn. Tre av de viktigste formålene læreboken skal bidra til, er å oppøve ferdigheter i *kritisk tenkning*, å gi innblikk i noe av egenarten ved vitenskapelig tenkemåte og invitere til refleksjon over noen grunnleggende spørsmål om tilværelsen.

Kritisk tenkning

Selv om du også lærer deg en del faktakunnskap på ex.phil., er det et vel så viktig mål å oppøve en bestemt type ferdigheter. En fellesbetegnelse på disse ferdighetene er «kritisk tenkning». I tillegg til spesifikk fagkunnskap er gode ferdigheter i kritisk tenkning noe av det samfunnet forventer at du skal ha tilegnet deg når du har fullført en universitetsutdannelse. Kritisk tenkning spiller en sentral rolle i alt kunnskapsrelatert arbeid, både underveis i studiene og videre i arbeidslivet.

I det daglige forbinder vi gjerne det å være kritisk med å peke på feil og mangler. Men i uttrykket «kritisk tenkning» brukes «kritisk» i den opprinnelige, greske betydningen, som handler om å skjelne, dvs. trekke skiller basert på standarder.

Ferdigheter i kritisk tenkning innebærer nærmere bestemt å kunne tenke klart, systematisk, rasjonelt og selvstendig for å komme frem til en velbegrunnet beslutning om hva man bør tro, hva man bør gjøre, eller hvordan man bør være. Gode ferdigheter i kritisk tenkning er nødvendig for å ha en velbegrunnet oppfatning om hvorvidt et argument er godt eller dårlig, om hvorvidt noe er sannsynlig eller usannsynlig, moralsk forsvarlig eller moralsk uforsvarlig, vesentlig eller uvesentlig.

En utfordring samfunnet vårt står overfor, er at vi har tilgang til mye informasjon av varierende kvalitet. Vi må for eksempel forholde oss til falske nyheter, pseudovitenskap og konspirasjonsteorier. Å sortere og vurdere informasjonen vi mottar, krever ferdigheter i kritisk tenkning. Det gjelder i spesielt stor grad for områder man selv ikke har mye kunnskap om.

I mange av yrkene som universitetsutdannelser rekrutterer til, har arbeidstakerne myndighet til, og ansvar for, å ta beslutninger som påvirker mange andre. Det gjelder for eksempel for helse- og omsorgsarbeid, undervisning, saksbehandling, prosjektering og ledelse. Beslutningene krever ofte selvstendige og systematiske vurderinger, og man må være forberedt på å kunne gi gode grunner for det man har kommet frem til. En viktig ferdighet i slike yrker er å kunne vurdere om argumenter er gode eller dårlige. Man må kunne analysere hvilke midler som må tas i bruk for å nå de målene man har satt seg, og samtidig være i stand til å vurdere hvilke mål det er verdt å strebe etter, og hvordan de bør avveies mot hverandre.